

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П. ДРАГОМАНОВА**

БАРАНОВА ЮЛІЯ ВАЛЕРІЇВНА

УДК 378.011.3-051:81'243]:001.89(043.3)

**ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ
ГОТОВНОСТІ ДО НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
МАТВИЄНКО Олена Валеріївна
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова,
професор кафедри педагогіки і методики
початкового навчання.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, доцент
Шехавцова Світлана Олександрівна
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевчека» (м. Старобільськ),
декан факультету іноземних мов;

кандидат педагогічних наук, доцент
КОВТУН Оксана Анатоліївна
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія
Сковороди»,
доцент кафедри педагогіки, теорії і методики
початкової освіти.

Захист дисертації відбудеться 19 грудня 2019 року о 14.30 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.01 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, за адресою: вул. Пирогова, 9, м. Київ-30, 01601.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (вул. Пирогова, 9, м. Київ-30, 01601) та на сайті університету <http://www.npu.edu.ua>.

Автореферат розісланий 19 листопада 2019 року.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Л. П. Сущенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Євроінтеграція України, світова глобалізація та трансформації суспільства; стійке прагнення до радикальних змін в системі освіти нашої держави; посилення конкуренції на ринку філологічних послуг в рамках міжнародних відносин – фактори, які посилюють вимоги до майбутніх вчителів іноземних мов. У директивних документах – Законі України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), Національній доктрині розвитку освіти, Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття») (2002), Національній стратегії розвитку освіти в Україні до 2021 року (2013), Концепції розвитку педагогічної освіти (2018) тощо – зазначено про те, що найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, здатні навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися у полікультурному середовищі та виявляти сформованість інших сучасних компетентностей. До найбільш вагомих із них належить вміння педагога навчатися впродовж життя, потрактоване як здатність до пошуку та засвоєння нових знань, набуття нових умінь і навичок, організації освітнього процесу шляхом ефективного керування ресурсами й інформаційними потоками, вміння визначати освітні цілі та способи їхнього досягнення, вибудовувати індивідуальну професійну траєкторію, оцінювати й прогнозувати результати діяльності.

Питання підготовки вчителя досліджували В. Андрущенко, В. Бондар, Л. Вовк, Н. Демьяненко, О. Романовський, В. Василенко та ін.; пошуком шляхів і оптимальних методів професійного становлення вчителя в умовах вищої педагогічної школи займались І. Зязюн, Г. Нагорна, Р. Хмелюк; вивчення філософсько-методологічних основ самостійно-дослідницької діяльності, її ролі та місця у сучасній парадигмі освіти вивчав В. Буряк.

Останніми роками в Україні увага науковців надзвичайно загострилась довкола питань, пов'язаних із обґрунтуванням системи науково-дослідної діяльності студентів, педагогічних умов організації науково-дослідницької підготовки, формування дослідницької культури майбутніх фахівців тощо. Варто відзначити дисертаційні дослідження та монографії Л. Султанової, О. Єгорової, М. Князян, Є. Кулика, Г. Кловак, О. Рогозіної, А. Яновського, В. Кулешової, Н. Москалюк, Л. Сущенко, М. Самойлової, О. Мілаш, С. Лауна, В. Тушевої, у яких розкрито різні аспекти науково-дослідної підготовки вчителів різних спеціальностей. Дослідженням проблем підготовки вчителя-дослідника у контексті компаративістики займались Н. Абашкіна, Т. Кошманова, Л. Пуховська.

Вплив науково-дослідної діяльності на якість підготовки фахівців, їх творчий потенціал визначено в працях таких науковців, як В. Андреев, В. Бабак, В. Буряк, А. Водовоз, О. Клепиков, О. Микитюк, В. Овчинников, П. Підкасистий, М. Піскунов, В. Шейко, І. Штокман та ін.

Дослідженню історичних аспектів становлення та розвитку науково-дослідної діяльності у вищих педагогічних закладах України присвячена робота О. Микитюка; розвиткові студентської наукової діяльності як компоненту професійної підготовки присвячені дослідження І. Луценко, В. Прошкіна; зарубіжні системи науково-дослідної роботи проаналізовані у працях Н. Погребняк, Н. Базелюк; науково-дослідницька діяльність студентів досліджена в працях О. Прохорової, Л. Бондаренко.

Упродовж десятиліть чимала кількість науковців (А. Атабекова, А. Бударіна, О. Бернацька, О. Ковтун, А. Крохмаль, В. Махінов, В. Редько, О. Романовський, С. Шехавцова та інші) досліджують проблеми формування іншомовної комунікативної компетентності викладачів іноземної мови, визначення вимог до особистості викладача іноземної мови (О. Божок, Н. Волкова, Н. Кузьміна, Н. Миропольська, Л. Серман, О. Щербакова та інші), удосконалення його педагогічної майстерності (І. Зязюн, О. Лавриненко, Н. Ничкало, Н. Теличко та інші), методичної та лінгвістичної компетентності викладача іноземної мови (А. Богущ, О. Верещагіна, Н. Гальскова, Н. Гез, В. Костомаров, В. Редько, О. Тарнопольський, О. Щукін й інші).

Однак слід наголосити, що зазначені наукові дослідження, які націлені на оптимізацію професійної підготовки майбутнього вчителя, лише торкаються проблеми функціонування науково-дослідницької діяльності. Поза увагою науковців залишається проблема формування у майбутніх учителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи як важливої складової системи організації навчання у закладах вищої освіти.

Аналіз науково-педагогічної літератури переконує в наявності низки суперечностей між:

- підвищенням вимог до педагогічної діяльності вчителів іноземних мов та невідповідністю рівня педагогічного професіоналізму більшості з них очікуванням сучасного суспільства;

- соціальною потребою у вчителях іноземних мов, здатних до науково-дослідної роботи, і відсутністю цілісної системи підготовки майбутніх учителів іноземних мов до відповідної діяльності у закладах вищої освіти;

- необхідністю здійснювати професійну підготовку майбутніх педагогів до організації та проведення науково-дослідної роботи, і недостатньою розробленістю комплексу методичних засад забезпечення такої підготовки майбутніх учителів іноземних мов у закладах вищої освіти.

Незважаючи на значну кількість наукових праць та досліджень, теоретичний аналіз показав, що проблема підготовки майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної роботи окремо не досліджувалася, як з теоретичної, так і з практичної точки зору. Актуальність проблеми, її недостатня теоретична і практична розробленість, виявленні суперечності зумовили вибір теми дослідження – **«Формування у майбутніх вчителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота відповідає тематичному плану НПУ імені М. П. Драгоманова з наукового напрямку «Зміст освіти, форми і засоби підготовки вчителів» (протокол № 5 від 27 січня 2004 року).

Тему дисертаційної праці затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 10 від 28 січня 2016 р.) і узгоджено у Міжвідомчій раді з координації досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 5 від 27 листопада 2018 р.).

Мета дослідження полягає у визначенні, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов формування у майбутніх вчителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи.

Досягнення мети дослідження передбачало виконання таких **завдань**:

1. На основі аналізу філософської та психолого-педагогічної літератури з'ясувати сутність ключових дефініцій дослідження.

2. Розкрити особливості формування у майбутніх учителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи.

3. Визначити критерії, показники та схарактеризувати рівні сформованості готовності майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної роботи.

4. Розробити модель формування у майбутніх учителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи.

5. Визначити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови формування у майбутніх вчителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів іноземних мов у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування у майбутніх учителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи.

Для досягнення мети дослідження та виконання його завдань використано такі **методи**: *теоретичні*: системний аналіз наукової та науково-методичної літератури, бібліографічний аналіз наукових праць – з метою з'ясування розробленості досліджуваної проблеми; компаративний аналіз і узагальнення – з метою уточнення змісту понять «готовність майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної роботи»; порівняння – з метою теоретичного обґрунтування структури готовності майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної роботи; класифікація – з метою визначення критеріїв, показників і рівнів готовності майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної роботи; моделювання – з метою проектування моделі формування у майбутніх учителів іноземних мов готовності до науково дослідної роботи; систематизація – з метою виявлення та теоретичного обґрунтування педагогічних умов формування у майбутніх учителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи; *емпіричні*: (спостереження, анкетування, інтерв'ю, бесіда, тестування, вивчення

навчальної документації студентів) – з метою з'ясування рівнів сформованості готовності майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної роботи; педагогічний експеримент – з метою перевірки ефективності виявлених педагогічних умов формування у майбутніх учителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи; *статистичні* – методи математичної статистики та *графічні методи* – для оброблення й аналізу кількісно-якісних показників експериментального дослідження, встановлення їхньої наукової достовірності.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що:

– *вперше* визначено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування у майбутніх вчителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи (удосконалення змісту фахової підготовки майбутніх учителів іноземних мов; організація навчання через дослідження; включення майбутніх учителів іноземних мов в професію через набуття досвіду науково-дослідної роботи у позааудиторній роботі та під час навчально-виробничої практики; застосування хмарних технологій у процесі фахової підготовки майбутніх учителів іноземних мов); *розроблено* модель формування у майбутніх учителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи, яка включає теоретичний, процесуальний та результативний блоки; наукові підходи (діяльнісний, компетентнісний, системний, особистісно зорієнтований, культурологічний, синергетичний, суб'єктний, акмеологічний) та принципи підготовки (системності, неперервності, цілісності, діяльності, персоніфікації, креативності, індивідуалізації, рефлексії, творчої самодіяльності); взаємопов'язані етапи (діагностико-мотиваційний, процесуально-діяльнісний, рефлексивно-корекційний), технології (особистісно зорієнтована інтерактивна, проблемно-пошукова, інноваційна), змістове наповнення (*технічне середовище* (персональні комп'ютери, планшети, комп'ютерні аудиторії), *програмне середовище* (прикладне програмне забезпечення, Інтернет), *предметне середовище* (хмарні технології), *методичне середовище* (інструкції, методичні рекомендації), методи (інтерактивні, дослідницькі, метод «мозкового штурму», усні журнали, презентації, пошук інформації, метод проєктів, використання Інтернет-ресурсів, дискусія), форми (лекції, практичні заняття, проблемні групи, робота в мікрогрупах, самостійна та індивідуальна робота, творчі лабораторії, педагогічна практика, професійно-творчі майстерні, тренінги, ділові ігри, науково-дослідна робота), засоби (ІТ-засоби, цифрові платформи для навчання та взаємодії, навчально-методичні посібники, е-бібліотека), педагогічні умови, критерії (мотиваційний, когнітивно-дослідницький, креативно-діяльнісний), показники та рівні (репродуктивний (низький), конструктивний (середній), рефлексивно-творчий (високий)) готовності майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної роботи.

– *уточнено* сутність ключових дефініцій дослідження, а саме: зміст понять «формування у майбутніх учителів іноземних мов готовності до

науково-дослідної роботи» та «готовність майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної роботи»;

– *поглиблено уявлення* про змістові характеристики компонентів готовності майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної роботи;

– *подальшого розвитку* набули наукові положення щодо впровадження інформаційних технологій з метою формування у майбутніх учителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у впровадженні у закладах вищої освіти педагогічних умов формування у майбутніх вчителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи та розробленні відповідного навчально-методичного забезпечення, а саме: навчально-методичного посібника «Теоретичні основи підготовки майбутніх учителів іноземних мов до організації та проведення науково-дослідної роботи», вдосконалення змісту та розробки науково-дослідних завдань для самостійної роботи студентів з наступних дисципліни: «Інноваційні технології в освіті», «Практика письмового та усного перекладу», «Практична граматики», «Лінгвокраїнознавство», «Інформаційні технології в перекладі» «Переклад ділової мови», «Комунікативна стратегія іноземної мови», «Науково-технічний переклад» та навчально-виробничої практики.

Результати дослідження можуть бути використані для укладання навчальних програм, підручників, навчальних і навчально-методичних посібників, навчально-методичних комплексів і методичних рекомендацій для професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов.

Основні положення дослідження **впроваджено** в освітній процес Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 01/24-2-47 від 09.10.2018 р.), Донбаського державного педагогічного університету (довідка № 68-19-940 від 24.06.19 р.), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка № 2078 від 04.07.2019 р.), Бердянського державного педагогічного університету (довідка № 01-06/202 від 18.10.2018 р.), Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (довідка № 01-23/128 від 01.07.2019 р.).

Особистий внесок здобувача. У публікаціях, підготовлених спільно з співавтором, внесок здобувача полягає: у визначенні основних понять, які характеризують понятійний апарат формування у майбутніх вчителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи у закладах вищої освіти. – у статті [6]; у характеристиці теоретичного аспекту формування у майбутніх вчителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи – у статті [16].

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні та практичні положення дисертації викладено в доповідях на науково-практичних конференціях різного рівня: *міжнародних*: «Пріоритетні наукові напрямки педагогіки та психології: від теорії до практики» (Харків, 2018); «Соціокультурні та комунікативні аспекти функціонування мовних одиниць» (Київ, 2018); «Якість вищої освіти: українська національна система та

європейські практики» (Київ, 2018); «International scientific and practical conference «Pedagogy in EU countries and Ukraine at the modern stage»» (Baia Mare, 2018); «Фактори розвитку педагогіки і психології в XXI столітті» (Харків, 2019); «Дослідження різних напрямків розвитку психології та педагогіки» (Одеса, 2019); *всеукраїнській*: «Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного вищого навчального закладу» (Київ, 2017); «Педагогіка та психологія: сучасний стан розвитку наукових досліджень та перспективи» (Запоріжжя, 2018); «Інноваційні наукові дослідження у галузі педагогіки та психології» (Запоріжжя, 2018); «Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного вищого навчального закладу» (Київ, 2018); «Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного вищого навчального закладу» (Київ, 2019); на засіданнях кафедри іноземних мов та методики навчання Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Публікації. Основні наукові положення дисертаційного дослідження відображено в 16 публікаціях (з них 14 – одноосібних), зокрема: 1 стаття у колективній монографії, 4 статті у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у виданні, віднесеному до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus, 1 стаття в зарубіжному періодичному виданні, 8 статей мають апробаційний характер, 1 додатково представляє результати дисертації (навчально-методичний посібник).

Структура дисертації. Робота складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел (296 найменувань) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 303 сторінки, серед них 231 – основного тексту. Дисертація містить 25 таблиць і 6 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність і доцільність дослідження обраної проблеми, визначено його мету та завдання, об'єкт, предмет, гіпотезу, методи дослідження; розкрито його наукову новизну, теоретичне та практичне значення; висвітлено відомості про апробацію та впровадження результатів у практику діяльності закладів вищої освіти.

У першому розділі «**Теоретичні засади формування у майбутніх учителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи**» проаналізовано творчий доробок вітчизняних і зарубіжних учених щодо підготовки майбутніх учителів іноземних мов у визначеному напрямі; охарактеризовано базові поняття дослідження; окреслено особливості підготовки майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної роботи у закладах вищої освіти.

Ретроспективний аналіз проблем організації науково-дослідної роботи в закладах вищої освіти та професійної підготовки вчителів іноземних мов показав, що активне вивчення даних питань почалося в 50-ті роки ХХ ст. В

дослідженні було виокремлено п'ять етапів розвитку професійно спрямованої науково-дослідної діяльності майбутніх учителів іноземних мов в Україні.

Перший етап (1950-1970 рр.) характеризується затвердженням фахової спрямованості науково-дослідної роботи студентів; науково-дослідна робота стає частиною професійної підготовки; формуються напрями та тематика наукових досліджень. Другий етап (1970-1980 рр.) визначається інтеграцією науково-дослідної роботи в навчальний процес, але розвитком наукових досліджень в закритій системі вищої освіти, окремо від освітніх процесів світу. Третій етап (1990-2000 рр.) характеризується зміною структури та змісту науково-дослідної роботи у закладах вищої освіти відповідно до зміни політичних та соціально-економічних умов розвитку країни та реформування освіти з метою орієнтації на західні освітні системи в рамках Болонського процесу. Четвертий етап (2000-2010 рр.) відзначається вдосконаленням форм організації науково-дослідної роботи, зміцненням пріоритету іншомовної підготовки та самостійної роботи студентів. П'ятий етап (2010-2019 рр.) характеризується удосконаленням змісту та форм науково-дослідної роботи, зміцненням ролі інноваційної діяльності, зміною концепції професійної підготовки вчителів іноземних мов, а саме підвищенням частки дослідницької та інноваційної діяльності в закладах вищої освіти та дослідницької компетентності суб'єктів освітнього процесу.

Нами було розкрито зміст поняття «*науково-дослідна робота*» в галузі освіти, шляхом аналізу понять «*наука*», «*дослідження*», «*наукове дослідження*», «*науково-дослідна робота*» та «*науково-дослідна діяльність*».

Проаналізовані підходи сучасних дослідників в галузі педагогіки та психології у визначенні понять: *наука* (Г. Цехмістрова, І. Рассоха), *дослідницький інтерес* (Н. Кропотова), *пошукова активність* (А. Подд'яков, Ж. Піаже, В. Юркевич, О. Савенков, С. Каплан та В. Дружинін), *пізнавальна активність* (Т. Шамова, І. Харламов, Н.Редьковець, Н. Бібік, Д. Богоявленський), *дослідницька поведінка* (О. Подд'яков, В. Ротенберг, О. Савенков), *дослідницька діяльність* (М. Князян, І. Попова, Є. Шашенкова, Т. Голуб, Н. Сичкова, О. Новиков, Н. Рашидова).

На сьогоднішній день освітні програми більшості країн світу включають в себе курс з розвитку базових «*навичок 21 століття*», як важливу складову сучасного освітнього процесу. В зарубіжних наукових джерелах ключові навички 21 століття визначаються як '4Cs' – communication, collaboration, critical thinking and creativity, тобто з англійської «4К» – комунікація, колаборація, критичне мислення та креативність. Актуальні професійні вимоги до педагогічної діяльності спонукають майбутніх вчителів іноземних мов бути впевненими користувачами сучасних цифрових ресурсів, зокрема розвивати свою цифрову компетентність. Це означає, що майбутні вчителі іноземних мов мають не тільки володіти основними принципами цифрової компетентності, тобто володіти способами користування медіа ресурсами (телебачення, книги, журнали), а й бути безпосередніми учасниками комунікативного процесу в медіа просторі.

Було визначено чотири основні мотиви, що спонукають майбутніх педагогів займатися науково-дослідною роботою: мотив самореалізації (прагнення до пізнання; інтерес до певної галузі знань; можливість творчого самовиявлення і саморозвитку); мотив досягнення (прагнення до успіху, досягнення мети; бажання знаходити та вирішувати проблеми; отримання задоволення від навчання та наукової діяльності; мотив приналежності (спілкування з видатними вченими і педагогами); мотив статусу (здобуття вищої освіти; отримання наукового ступеня, прагнення займати гідне місце в суспільстві).

На основі теоретичного аналізу психолого-педагогічної літератури та державних документів окреслено роль і значення науково-дослідної роботи. Доведено, що вона виконує особливу інтегруючу функцію, що зумовлює актуальність дослідження сфери вищої професійної освіти майбутнього вчителя в аспекті її оптимізації. Ґрунтуючись на дослідженнях представників діяльнісного підходу з'ясовано, що організація навчальної діяльності студентів повинна більш повно моделювати їх майбутню самостійну діяльність, мати дослідницький характер.

Проведений аналіз зарубіжного та вітчизняного досвіду уможливив висновок, що вчителі іноземних мов у процесі дослідницької діяльності відчують значні труднощі під час аналізу й узагальнення власного досвіду роботи, теоретичного обґрунтування педагогічних знахідок, прогнозування труднощів та результатів навчально-виховної роботи, проектування змін з метою вдосконалення освітнього процесу, використання інноваційних технологій навчання та виховання. Основною причиною труднощів є відсутність у молодого вчителя педагогічного досвіду, а також недостатній рівень сформованості готовності до проведення педагогічних досліджень ще на етапі професійно-педагогічної підготовки.

Розгляд сучасного стану формування у майбутніх учителів іноземних мов готовності до організації та проведення науково-дослідної роботи у закладах вищої освіти, дозволив окреслити недоліки означеної підготовки: неповною мірою сформоване у студентів мотиваційне ставлення до дослідницької діяльності, неусвідомлена важливість розвитку системи дослідницьких знань та вмій; недостатня увага приділяється стимулюванню науково-дослідної роботи студентів; переважають репродуктивні форми та методи навчання.

У другому розділі **«Науково-методичні засади формування у майбутніх учителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи»** розроблено модель та педагогічні умови досліджуваного процесу; встановлено відповідні критерії, показники та рівні досліджуваної готовності; розкрито особливості оволодіння компонентами готовності майбутніх учителів іноземних мов у визначеному напрямі; окреслено специфіку організації науково-дослідної роботи студентів.

Обґрунтовано методологічні підходи до підготовки майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної роботи: загальнонаукові, що визначають

стратегічні напрями ступеневої підготовки (системний, діяльнісний) та конкретно наукові, які визначають ціннісні орієнтири у ступеневій підготовці (особистісний, акмеологічний) та професійно орієнтовані (компетентнісний, технологічний).

З'ясовано педагогічні умови формування у майбутніх учителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи: *удосконалення змісту фахової підготовки майбутніх учителів іноземних мов* (передбачає використання активних форм та методів, спрямованих на розвиток у них потреби в пошуковій активності); *організація навчання через дослідження* (визначається створенням простору для самостійної діяльності майбутнього вчителя, суб'єктивним відкриттям ним нових знань, супроводом студентів у процесі набуття професійних умінь та досвіду); *включення майбутніх учителів іноземних мов в професію через набуття досвіду науково-дослідної роботи у позааудиторній роботі та під час навчально-виробничої практики* (виховує педагога-дослідника готового до безперервної освіти протягом життя та формування дослідницьких вмінь); *застосування хмарних технологій у процесі фахової підготовки майбутніх учителів іноземних мов* (сприяють підготовці фахівця-дослідника якісно нового типу, що володіє інноваційним стилем мислення).

Окреслені педагогічні умови значно впливають на збільшення можливостей для формування у майбутніх вчителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи, забезпечує зв'язок із практичною діяльністю й самореалізацією, уможливають розвиток творчих здібностей кожної особистості, її здатності до індивідуальної та колективної наукової праці, оволодіння нею дослідницькими знаннями та вміннями (скап-коучинг, електронний лабораторний практикум, блоги та вікі-сайти; on-line управління поза аудиторною роботою суб'єктів навчання; розроблення навчальних проєктів; підготовка портфоліо, створення проєктів, мікрОВикладання, пропедевтичне ознайомлення студентів з технікою дослідницької роботи, творчі роботи у вигляді есе, метод кейсів, постановка проблемних питань, метод «мозкового штурму», презентації, пошук інформації, використання Інтернет-ресурсів, дискусія тощо).

Обґрунтовано модель формування у майбутніх учителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи (рис. 1).

Показником якості підготовки майбутніх учителів іноземних мов є відповідна готовність до науково-дослідної роботи, яка тлумачиться як інтегральне особистісне утворення, професійна здатність до дослідницької педагогічної діяльності, що включає *ціннісно-мотиваційний* (це ціннісні прагнення та інтерес до іноземної мови, педагогічної та дослідницької діяльності, стійке прагнення працювати за обраною професією та професійно вдосконалюватись), *когнітивний* (відображує інформаційну, розвиваючу, креативну та гуманістичну функції і включає в себе інтелектуальні вміння, а також систему професійно-дослідницьких знань, на основі яких будується цілісна картина дійсності) та *операційно-процесуальний* (характеризує

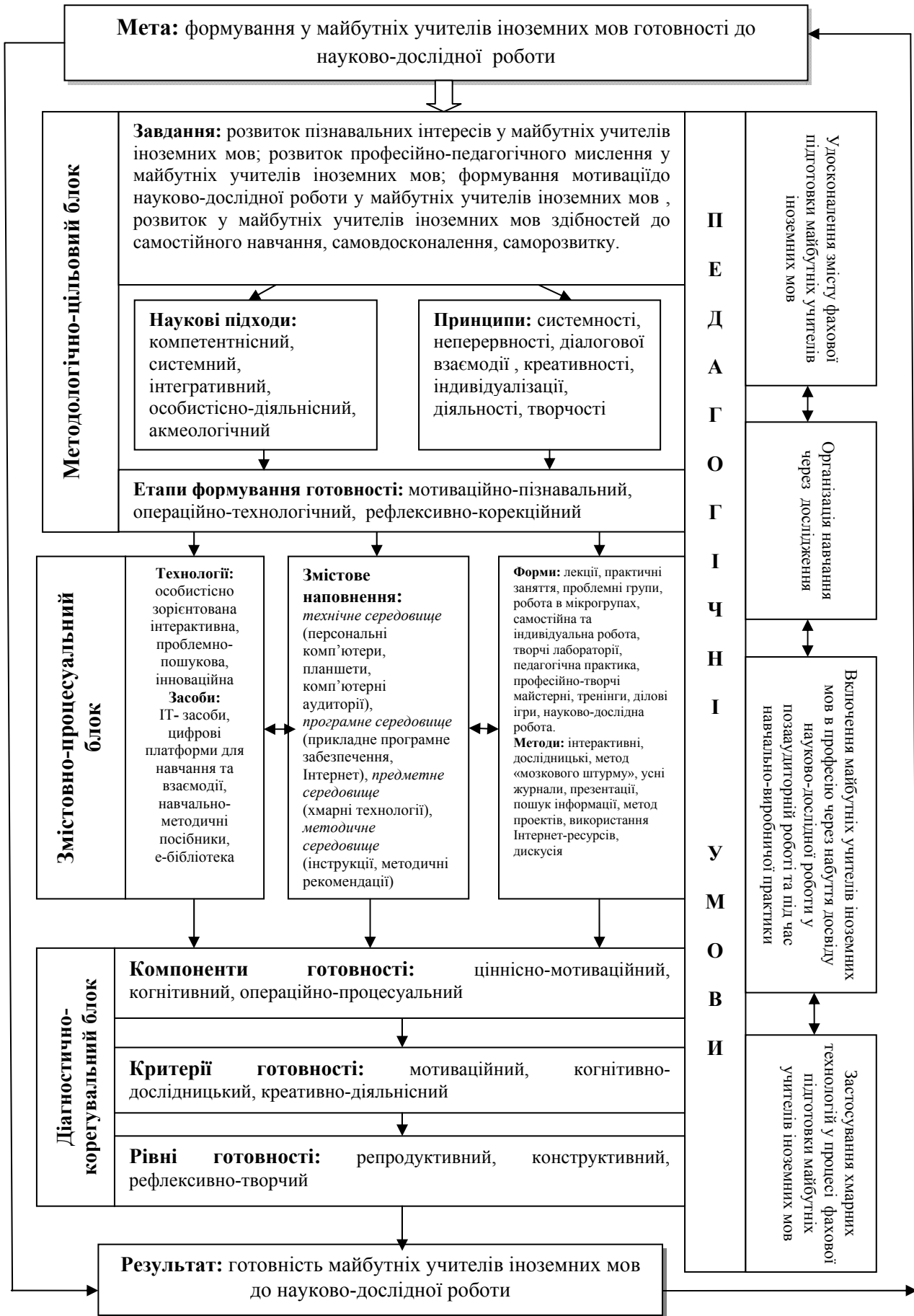

Рис. 1. Модель формування у майбутніх учителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи

готовність студента до науково-дослідної роботи як до реальної дійсності, що здійснюється в певних умовах відповідно до норм і технологій наукової творчості) компоненти, що забезпечують ефективність розв'язання на науковій основі професійних завдань.

Ґрунтуючись на дослідженнях представників діяльнісного підходу з'ясовано, що організація навчальної діяльності студентів повинна більш повно моделювати їх майбутню самостійну діяльність, мати дослідницький характер. У процесі формування ціннісно-мотиваційного ставлення до дослідницької діяльності є вибір активних методів і прийомів навчання. Ефективному оволодінню ціннісно-мотиваційним та когнітивним компонентами готовності до проведення педагогічних досліджень на різних етапах підготовки сприяють такі прийоми, як «конструювання правил професійної поведінки педагога», «прийом порівняння», «висунення гіпотез», «прогнозування», «доведення», «критичний аналіз», «педагогічні парадокси».

Оволодінню студентами когнітивним компонентом готовності майбутніх вчителів іноземних мов до науково-дослідної роботи сприяє включення дослідницьких знань у зміст фахових дисциплін; використання педагогічних задач дослідницького характеру, системи питань репродуктивного та творчого характеру для перевірки та самоперевірки знань студентів.

Для формування операційно-процесуального компонента готовності майбутніх вчителів іноземних мов до науково-дослідної роботи у процесі професійної підготовки необхідно запроваджувати різноманітні дослідницькі завдання: за кількістю учасників – індивідуальні, парні та групові; за змістом – діагностичні, гностичні (аналітичні), проектувальні, конструктивні, організаторські. На кожному етапі підготовки передбачено використання активних форм, методів та прийомів навчання, особистісно орієнтованих педагогічних технологій, форм науково-дослідної роботи студентів.

З позицій системного та компетентнісного підходів доведено, що підготовка майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної роботи – це спеціально організований освітній процес в умовах ступеневої освіти, спрямований на формування у майбутніх учителів іноземних мов необхідного рівня готовності до визначеного виду діяльності.

У третьому розділі **«Організація та результати експериментального дослідження»** експериментально перевірено педагогічні умови формування у майбутніх учителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи ; проаналізовано результати педагогічного експерименту та встановлено перспективи подальшого наукового пошуку щодо розв'язання окресленої проблеми.

Реалізація мети та завдань процесу формування у майбутніх учителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи здійснюється протягом трьох послідовних етапів: *діагностико-мотиваційного, процесуально-діяльнісного та рефлексивно-корекційного.*

На першому, діагностико-мотиваційному етапі головним завданням було визначення стану сформованості мотивації, інтересу до науково-дослідної роботи, самооцінки, зрізу знань, розвиток особистісних та професійних якостей у майбутніх учителів іноземних мов. Вище зазначене стає можливим та успішним, якщо виконуються такі умови: реалізуються можливості іноземної мови, що сприяють формуванню у студентів пізнавального інтересу, самостійності, творчої активності, прагнення оволодіти дослідницькими вміннями та навичками, що є базовими складовими науково-дослідної роботи; забезпечується формування мотивації студентів до науково-дослідної роботи шляхом структуризації та спрямованого відбору навчального матеріалу для організації суб'єкт-суб'єктних відносин викладача та студентів, оснований на принципах довіри, співучасті, рівноправного партнерства, діалогу; здійснюється активізація науково-дослідної роботи студентів засобами іноземної мови, що сприяють залученню студентів до активної розумової діяльності, спрямованої на розширення діапазону знань про наукове дослідження, на розвиток логічних форм мислення (аналізу, синтезу, порівняння), набуття первинного досвіду науково-дослідної роботи; передбачається включення студентів до діяльності з оволодіння дослідницькими навичками на основі комбінації навчання іноземних мов та профільюючих дисциплін.

На другому, процесуально-діяльнісному етапі здійснювалось формування вмінь та навичок, а саме: вміння створювати умови успішного виконання науково-дослідної роботи; навчально-інтелектуальні вміння; вміння самостійно орієнтуватися в інформаційних потоках; вдосконалюється культура мовлення; вміння самоконтролю власної науково-дослідної роботи, рефлексія; комунікативні якості, наполегливість, самостійність, відповідальність.

Серед основних видів дослідницької діяльності на заняттях з іноземної мови ми виділяємо: *практичні міні-дослідження* (зорієнтовані на вивчення та узагальнення фактів, матеріалів з різних джерел. Така практична творча діяльність передбачає щоденну роботу з додатковою літературою, використання ресурсів мережі Інтернет); *дослідницькі проекти* (проектно-дослідницька діяльність є засобом формування позитивної атмосфери співробітництва, партнерства педагога та студентів, замінюючи традиційні освітні форми. В ході захисту будь-якого проекту передбачається широке обговорення запропонованих рішень, дискусія, опонування. Тому від учасників проекту вимагається вміння аргументувати свою точку зору, висувати контраргументи опонентам, підтримувати дискусію, знаходити компроміс. На додачу до знання мовного етикету, соціокультурного аспекту обговорюваної теми, стає очевидним продуктивний характер даного методу, що відповідає особливостям сучасного розуміння методики навчання іноземної мови); *кейс-технології* (студентам пропонуються конкретні ситуації, які обговорюються на заняттях і слугують основою подальшої дослідницької діяльності. Цей метод дуже ефективний для формування

уявлення про те, як реально функціонує іноземна мова, і особливо для формування іншомовної комунікативної компетенції. В процесі роботи організується робота в групах, обирається єдина позиція та варіант рішення, обирається спікер, представляються результати аналізу, і відбувається загальногрупова дискусія).

Зміст діяльності майбутніх учителів іноземних мов на *третьому, рефлексивно-корекційному етапі*, полягав у закріпленні умінь та навичок науково-дослідної роботи, удосконаленні здатностей аналізувати, оцінювати, корегувати та прогнозувати результати науково-дослідної роботи. Керуючись принципами наступності, професійної спрямованості, єдності в науковій та навчальній діяльності, урахування вікових та індивідуальних особливостей студентів, було розроблено та впроваджено завдання для навчально-дослідної роботи студентів, окреслено тематику курсових та бакалаврських робіт, розроблено інструктивні матеріали для написання курсових та бакалаврських робіт.

Для проведення діагностичного та формувального етапів педагогічного експерименту визначено репрезентативну вибірку кількості студентів закладів вищої освіти різних регіонів України. Усього в експерименті брало участь 590 студентів. Експериментальну групу (ЕГ) склали 293 студента, контрольну (КГ) – 297. З'ясовано, що початковий рівень підготовки студентів ЕГ та КГ до проведення науково-дослідної роботи характеризувався практично однаковими параметрами.

Під час формувального етапу експерименту у КГ протягом тривалого часу здійснювалася підготовка майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної роботи за традиційною методикою викладання дисциплін. В ЕГ – упроваджено модель формування у майбутніх учителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи. Дослідження рівня сформованості готовності майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної роботи здійснювалось відповідно до логіки наукового пошуку: визначення рівня задоволеності педагогічною професією, проведенням педагогічних досліджень та позитивною динамікою мотиваційної сфери (ціннісно-мотиваційний компонент); виявлення рівня сформованості педагогічного мислення та дослідницьких знань (когнітивний компонент); з'ясування рівня сформованості дослідницьких умінь (операційно-процесуальний компонент); встановлення рівня готовності до проведення педагогічних досліджень (результат підготовки). Виявлено суттєву різницю між рівнем готовності майбутніх вчителів іноземних мов до науково-дослідної роботи в КГ та ЕГ на кожному етапі підготовки.

З'ясовано, що на 2 курсі в ЕГ зменшилася кількість студентів з репродуктивним рівнем сформованості готовності до проведення педагогічних досліджень з 85,6 % до 54,3 % (на 31,3 %), а кількість респондентів конструктивного і рефлексивно-творчого рівнів збільшилася з 9,6 % до 35,5% (на 25,9 %) та з 4,8 % до 10,2 % (на 5,4 %) відповідно. Водночас, у КГ кількість студентів репродуктивного рівня зменшилась з

84,5 % до 59,3 % (на 25,2 %), конструктивного збільшилась з 10,1 % до 34,3 % (на 24,2 %), а рефлексивно-творчого практично не зросла. На 3 курсі підготовки в ЕГ кількість респондентів репродуктивного рівня зменшилася з 55,3 % до 37,2 % (на 18,1 %), конструктивного збільшилася з 34,5 % до 44,4 % (на 9,9 %), а рефлексивно-творчого – з 10,2 % до 18,4 % (на 8,2 %). У КГ кількість студентів репродуктивного рівня зменшилася з 58,2 % до 45,8 % (на 12,4 %), конструктивного і рефлексивно-творчого збільшилися з 35,4 % до 43,1 % (на 7,7 %) та з 6,4 % до 11,1 % (на 4,7 %) відповідно. На 4 курсі підготовки в ЕГ кількість респондентів репродуктивного рівня зменшилася з 38,2 % до 20,5 % (на 17,7 %), конструктивного збільшилася з 43,4 % до 53,6 % (на 10,2 %), а рефлексивно-творчого – з 18,4 % до 25,9 % (на 7,5 %). Водночас, у КГ кількість студентів репродуктивного рівня зменшилася з 44,8 % до 31,3 % (на 13,5 %), конструктивного і рефлексивно-творчого збільшилися з 44,1 % до 52,5 % (на 8,4 %) та з 11,1 % до 16,2 % (на 5,1 %) відповідно. Виявлено позитивні тенденції підвищення рівня готовності студентів до проведення педагогічних досліджень в експериментальних групах наприкінці кожного етапу підготовки. Вірогідність розбіжностей в КГ та ЕГ підтверджена за допомогою t-критерію Стьюдента.

У табл. 1 та рис. 2 наведено результати дослідження, що характеризують динаміку змін у рівнях готовності майбутніх вчителів іноземних мов до науково-дослідної роботи експериментальної та контрольної груп на початку та наприкінці педагогічного експерименту.

Таблиця 1

Динаміка змін у рівнях готовності майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної роботи у студентів експериментальної та контрольної груп (кінцевий результат дослідження)

Група студентів	Рівні готовності до проведення педагогічних досліджень											
	репродуктивний				конструктивний				рефлексивно-творчий			
	до		після		до		після		до		після	
	абсолютне значення	у %	абсолютне значення	у %	абсолютне значення	у %	абсолютне значення	у %	абсолютне значення	у %	абсолютне значення	у %
Експериментальна (n=293)	251	85,6	60	20,5	28	9,6	157	53,6	14	4,8	76	25,9
Контрольна (n=297)	251	84,5	93	31,3	30	10,1	156	52,5	16	5,4	48	16,2

Порівняльний аналіз рівнів сформованості ціннісно-мотиваційного когнітивного та операційно-процесуального компонентів готовності майбутніх вчителів іноземних мов до науково-дослідної роботи на початку і наприкінці педагогічного експерименту засвідчив позитивну динаміку щодо готовності майбутніх вчителів іноземних мов до науково-дослідної роботи в експериментальній групі.

Вказано, що наприкінці експерименту суттєві позитивні зміни відбулися в експериментальній групі, зокрема, рефлексивно-творчого та конструктивного рівнів досягли 79,5 % (233 студенти), репродуктивного 20,5 % (60 студентів). У контрольних групах відповідно 68,7 % (204 студенти) та 31,3 % (93 студенти).

Вірогідність розбіжностей рівнів сформованості зазначених компонентів у КГ та ЕГ була доведена за допомогою непараметричного Н-критерію Краскелла-Валліса.

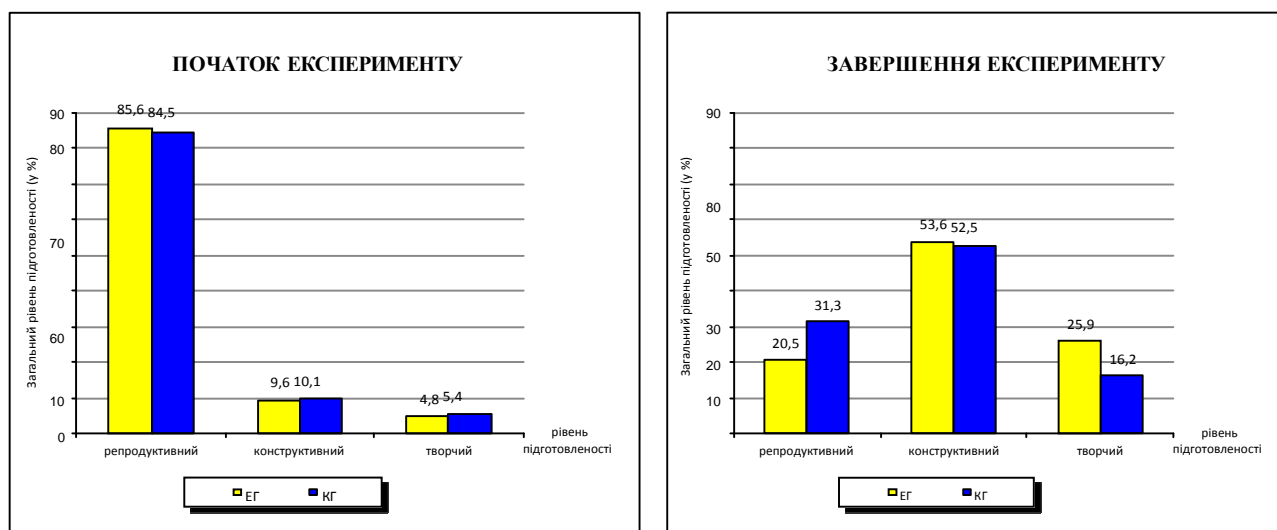

Рис. 2. Динаміка змін у рівнях готовності майбутніх учителів до проведення педагогічних досліджень на початку та наприкінці педагогічного експерименту, %

Проведене дослідження засвідчило ефективність розробленої моделі та педагогічних умов формування у майбутніх вчителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення вітчизняного і зарубіжного досвіду та запропоновано новий підхід до вирішення актуальної наукової проблеми формування у майбутніх учителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи. Результати теоретико-експериментальної роботи підтвердили правомірність поставлених завдань дослідження дали можливість сформулювати такі висновки:

1. У результаті теоретичного аналізу наукової літератури доведено, що формування у майбутніх учителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи є професійною необхідністю, а зазначена проблема – важливою й актуальною в Україні та закордоном.

Формування у майбутніх учителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи розглядається як процес оволодіння студентами принципами, вимогами та технологіями роботи над науковим дослідженням, вміннями грамотно обирати вид дослідницької діяльності для організації і проведення заняття з іноземної мови; вміннями формулювати гіпотезу,

організовувати та впроваджувати результатів наукового дослідження, виконувати різні види науково-дослідної роботи.

Готовність майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної роботи – це сукупність особистісних, психологічних, професійних особливостей майбутніх вчителів, що охоплюють ціннісно-мотиваційну, когнітивну та операційно-процесуальну сфери професійної діяльності, яка дає змогу організовувати та проводити науково-дослідну роботу.

2 Розкрито особливості формування у майбутніх вчителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи, а саме: визначено методологічну основу дослідження (системний, діяльнісний, аксіологічний, особистісний, технологічний, дослідницький, компетентнісний підходи); принципи (наступності та неперервності освіти, професійної спрямованості, забезпечення єдності в науковій та навчальній діяльності, проблемності, професійної мобільності, урахування вікових та індивідуальних особливостей студентів); визначено компоненти готовності майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної роботи: *ціннісно-мотиваційний* (ціннісні прагнення та інтерес до іноземної мови, педагогічної та дослідницької діяльності, стійке прагнення працювати за обраною професією та професійно вдосконалюватись, здатність виявляти перспективи діяльності, ставити педагогічні цілі та задачі, реалізовувати їх в навчально-виховній роботі, відбирати та адекватно застосовувати педагогічні технології, засоби, прийоми); *когнітивний* (відображує інформаційну, розвиваючу, креативну та гуманістичну функції і включає в себе інтелектуальні вміння, а також систему професійно-дослідницьких знань, на основі яких будується цілісна картина дійсності, що узагальнює та систематизує результати особистого досвіду науково-дослідної діяльності, коли формується стиль наукового мислення, який визначає характер науково-педагогічної творчості, прагнення і готовність студента шукати, отримувати, опрацьовувати інформацію і науково обґрунтовано застосовувати її в перетворенні дійсності); *операційно-процесуальний* (характеризує готовність студента до науково-дослідної роботи (сукупність умінь особистості виконувати дослідницькі дії, що необхідні для вирішення дослідницьких завдань в педагогічній діяльності, а саме вмінь застосовувати знання про методи дослідження на практиці) як до реальної дійсності, що здійснюється в певних умовах відповідно до норм і технологій наукової творчості).

3. Визначити критерії, показники та схарактеризувати рівні сформованості готовності майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної роботи, а саме: *мотиваційний критерій* (показниками якого є: позитивне ставлення майбутнього педагога до дослідницької діяльності; рівень сформованості мотивації; ціннісні орієнтації; прагнення до наукового дослідження; розвинені пізнавальні та творчо-пошукові інтереси; схильність до самостійного та безперервного розвитку та вдосконалення знань; дослідницький стиль мислення; спрямованість на інновації, креативність); *когнітивно-дослідницький критерій* (показником якого є: ступінь

сформованості системи знань (дослідницьких, методичних, психолого-педагогічних, фахових, філологічних); знання логіки наукового-дослідження; знання принципів організації науково-дослідної роботи); *креативно-діяльнісний критерій* (показником якого є: ступінь сформованості дослідницьких умінь (комунікативних, дослідницьких, аналітичних, організаторських) необхідних для проведення наукових досліджень ; уміння шукати, накопичувати, критично оцінювати інформацію, прогнозувати шляхи розвитку проблеми, уміння застосовувати ефективні технології та моделі; уміння правильно застосовувати статистичні методи; уміння користуватися засобами інформаційних технологій); *рівні* (репродуктивний (низький), конструктивний (середній), рефлексивно-творчий (високий)) .

4. Розроблено модель формування у майбутніх учителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи, яка складається з методологічно-цільового, змістовно-процесуального та діагностично-корегувального блоків. Методологічно-цільовий блок моделі утворюють мета (забезпечити цілеспрямоване формування у майбутніх учителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи), завдання (розвиток пізнавальних можливостей майбутніх учителів іноземних мов; педагогічне керівництво науково-дослідною роботою майбутніх учителів іноземних мов; розвиток мотивації майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної роботи), наукові підходи (компетентнісний, системний, інтегративний, особистісно-діяльнісний, акмеологічний) та принципи (системності, неперервності, діалогової взаємодії, креативності, індивідуалізації, діяльності, творчості) формування у майбутніх учителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи. Змістовно-процесуальний блок моделі складають етапи (мотиваційно-пізнавальний, операційно-технологічний, рефлексивно-корекційний), технології (особистісно зорієнтована інтерактивна, проблемно-пошукова, інноваційна), змістове наповнення (технічне середовище (персональні комп'ютери, планшети, комп'ютерні аудиторії), програмне середовище (прикладне програмне забезпечення, Інтернет), предметне середовище (хмарні технології), методичне середовище (інструкції, методичні рекомендації), методи (інтерактивні, дослідницькі, метод «мозкового штурму», усні журнали, презентації, пошук інформації, метод проєктів, використання Інтернет-ресурсів, дискусія), форми (лекції, практичні заняття, проблемні групи, робота в мікрогрупах, самостійна та індивідуальна робота, творчі лабораторії, педагогічна практика, професійно-творчі майстерні, тренінги, ділові ігри, науково-дослідна робота), засоби (ІТ-засоби, цифрові платформи для навчання та взаємодії, навчально-методичні посібники, е-бібліотека) та педагогічні умови формування у майбутніх учителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи. Діагностично-корегувальний блок моделі характеризує моніторинг готовності майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної роботи та включає: критерії, компоненти та рівні готовності майбутніх учителів

іноземних мов до науково-дослідної роботи. Результатом є готовність майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної роботи.

5. Визначено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування у майбутніх вчителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи (вдосконалення змісту фахової підготовки майбутніх учителів іноземних мов; організація навчання через дослідження; включення майбутніх учителів іноземних мов в професію через набуття досвіду науково-дослідної роботи у позааудиторній роботі та під час навчально-виробничої практики; застосування хмарних технологій у процесі фахової підготовки майбутніх учителів іноземних мов).

Результати педагогічного експерименту підтвердили, що запропонована модель та визначені в ній педагогічні умови є ефективними, оскільки після формувального етапу експерименту найбільш позитивні зміни відбулися в експериментальній групі. Зокрема, в цій групі рефлексивно-творчого та конструктивного рівнів досягли 79,5 % (233 студенти), репродуктивного 20,5 % (60 студентів). У контрольних групах відповідно 68,7 % (204 студенти) та 31,3 % (93 студенти).

Результати дослідження свідчать про значні позитивні зміни у показниках готовності до науково-дослідної роботи учасників експериментальної групи. Проведене порівняльне дослідження свідчить про суттєві переваги інноваційної підготовки в експериментальній групі. Методи статистичного аналізу доводять достовірність висновків щодо результативності формувального етапу експерименту.

Викладені в дисертації висновки не вичерпують усіх аспектів дослідження. Подальшого вивчення потребують питання, пов'язані з вивченням закордонного досвіду підготовки майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної роботи.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Баранова Ю. В. Особливості застосування інноваційних освітніх технологій у професійній підготовці майбутніх перекладачів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання*. – Випуск 29 : збірник наукових праць / за науковою ред. академіка В. І. Бондаря. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. – 149 с. С. 22-27.

2. Баранова Ю. В. Особливості формування цифрової грамотності майбутніх перекладачів. *“Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору”*. – № 6. – Кн. 2. – Том I (79). – К. : Гнозис, 2018. – 456 с. С. 73-81.

3. Баранова Ю. В. Педагогічні умови підготовки майбутніх вчителів іноземних мов до науково-дослідної роботи. *Науковий часопис*

Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання. – Випуск 30: збірник наукових праць / за науковою ред. академіка В. І. Бондаря. – Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. С. 8-11.

4. Баранова Ю. В. Особливості підготовки майбутніх вчителів іноземних мов до науково-дослідної роботи у закладі вищої освіти. *Інноваційна педагогіка: науковий журнал. – № 13. – Том 1. – Одеса: ПУ “Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій”, 2019 р. С. 13-16.*

Статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях і виданнях, віднесених до міжнародних наукометричних баз даних

5. Баранова Ю. В. Особливості вдосконалення навичок аудіювання засобами цифрових ресурсів. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки». Херсон : Херсонський державний університет. – 2018. – Вип. 84. – С. 77-81. (Видання внесено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus).*

6. Baranova Yu., Matviienko O. The Structure of Research Activity Development in Preparing Future Foreign Language Teachers. *Intellectual Archive.*– Toronto: Shiny Word. Corp. (Canada). 2019. Vol.6. No. 3. Pp. 157–168. DOI 10.32370/IA_2019_09_19.

7. Baranova Yu. V. Current problems of professional training for scientific research activity of future foreign languages teachers. *The actual problems of the World today: collective monograph. Volume 2. Sciemcee publishing, London, 2019. P. 31-41.*

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

8. Baranova Yu. V. Scientific research as the method to improve the creative abilities of the future foreign languages teachers. *International scientific and practical conference «Pedagogy in EU countries and Ukraine at the modern stage»: Conference proceedings, December 21-22, 2018. Baia Mare : Izdevnieciba «Baltija Publishing», 188 pages. P. 134-137.*

9. Баранова Ю. В. Інноваційні освітні технології у формуванні іншомовної компетентності майбутніх фахівців з перекладу. *Педагогіка та психологія: сучасний стан розвитку наукових досліджень та перспективи: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 12-13 жовтня 2018 р. – Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2018. – 108 с. С. 32-36.*

10. Баранова Ю. В. Формування іншомовної компетентності майбутніх перекладачів використовуючи ІКТ ресурси. *Пріоритетні наукові напрямки педагогіки та психології: від теорії до практики: Збірник тез міжнародної науково-практичної конференції: (м. Харків, Україна, 12-13 жовтня 2018 р.). – Харків: Східноукраїнська організація “Центр педагогічних досліджень”, 2018. – 116 с. С. 27-29.*

11. Баранова Ю. В. Актуальні проблеми вдосконалення іншомовної підготовки майбутніх перекладачів в ЗВО. *Соціокультурні та комунікативні аспекти функціонування мовних одиниць*: зб. Матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції з нагоди ювілею доктора філологічних наук, професора Катерини Григорівни Городеньської. Київ, 29-30 листопада, 2018 р. Київ: Міленіум, 2018. 244 с. С. 201-203.

12. Баранова Ю. В. Актуальні проблеми підготовки перекладачів у закладах вищої освіти: зарубіжний та вітчизняний досвід. *Якість вищої освіти: українська національна система та європейські практики*: зб. матеріалів Міжнародної наук.-практ. конф., Київ, 6-7 грудня, 2018 р., К. : ЦП Компринт, 2018. 173 с. С. 17-18.

13. Баранова Ю. В. Особливості формування дослідницької компетенції майбутніх вчителів іноземних мов. *Фактори розвитку педагогіки і психології в XXI столітті*: Збірник тез міжнародної науково-практичної конференції: (м. Харків, Україна, 7-8 червня 2019 р.). – Харків: Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2019. – 112 с. С. 46-48.

14. Баранова Ю. В. Основні етапи формування готовності майбутніх вчителів іноземних мов до науково-дослідної роботи. *Дослідження різних напрямків розвитку психології та педагогіки*: Збірник наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (14-15 червня 2019 р., м. Одеса). – Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2019. – 124 с. С. 68-69.

15. Баранова Ю. В. Основні підходи до науково-дослідної роботи в сучасному контексті. *Український психолого-педагогічний науковий збірник* : наук. Журн. / ГО «Львів. пед. Спільнота»; ред. Р. П. Навацький. – Львів : Львів. пед. спільнота. – 16. 2019. С. 5-8.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

16. Матвієнко О. В., Баранова Ю. В. Теоретичні основи підготовки майбутніх учителів іноземних мов до організації та проведення науково-дослідної роботи : навч-метод. посібник/ О. В. Матвієнко, Ю. В. Баранова. – Івано-Франківськ : НАІР, 2019. – 177 с.

АНОТАЦІЯ

Баранова Ю. В. Формування у майбутніх вчителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ, 2019.

Визначено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування у майбутніх вчителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи (удосконалення змісту фахової підготовки майбутніх учителів іноземних мов; організація навчання через

дослідження; включення майбутніх учителів іноземних мов в професію через набуття досвіду науково-дослідної роботи у позааудиторній роботі та під час навчально-виробничої практики; застосування хмарних технологій у процесі фахової підготовки майбутніх учителів іноземних мов).

Розроблено модель формування у майбутніх учителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи, яка включає теоретичний, процесуальний та результативний блоки; наукові підходи (діяльнісний, компетентнісний, системний, особистісно зорієнтований, культурологічний, синергетичний, суб'єктний, акмеологічний) та принципи підготовки; взаємопов'язані етапи (діагностико-мотиваційний, процесуально-діяльнісний, рефлексивно-корекційний), технології (особистісно зорієнтована інтерактивна, проблемно-пошукова, інноваційна), змістове наповнення (технічне середовище, програмне середовище, предметне середовище, методичне середовище, методи, форми, засоби, критерії (мотиваційний, когнітивно-дослідницький, креативно-діяльнісний), показники та рівні (репродуктивний (низький), конструктивний (середній), рефлексивно-творчий (високий)) формування у майбутніх учителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи.

Уточнено сутність ключових дефініцій дослідження, а саме: зміст понять «формування у майбутніх учителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи» та «готовність майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної роботи».

Ключові слова: формування готовності, майбутні вчителі іноземних мов, науково-дослідна роботи, готовність до науково-дослідної роботи.

Baranova Yu. V. Readiness for scientific research activity formation of future foreign language teachers. – Manuscript.

Thesis for the degree of Candidate of Pedagogical Sciences in the specialty 13.00.04 «Theory and Methods of Professional Education». – National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, 2019.

The pedagogical conditions of preparation for scientific research activity of future foreign language teachers (content improvement of professional training of future foreign language teachers, education through investigation, future foreign language teachers' involvement into profession through the experience acquiring of scientific research activity during extracurricular activity and scientific and production practice, cloud computing using in the process of professional training of future foreign language teachers) were determined, theoretically substantiated and experimentally verified.

The model of the readiness for scientific research activity formation of future foreign language teachers was developed, which includes theoretical, procedural and productive blocks; scientific approaches (activity orientated, competitive, systemic, personality orientated, cultural, synergetic, subjective, acmeological) and principals of preparation; correlated stages (diagnostical and motivational, procedural and activity orientated, reflectional and corrective), technologies (self-orientated interactive, problemic and search, innovative),

content filling (technical environment, programmatic environment, substantive environment, methodical environment), methods, forms, tools, criteria (motivational, cognitive-investigational, creative and activity orientated), indicators and levels (reproductive (low), constructive (middle), reflexive-creative (high) levels) of the readiness for scientific research activity formation of future foreign language teachers.

Among the structural components of the readiness for scientific research activity formation of future foreign language teachers were defined value-motivational, cognitive and operational-procedural components.

In the dissertation was clarified the interpretation of the basic concepts, to be exactly: the content of concepts “the readiness for scientific research activity formation of future foreign language teachers” and “the readiness for scientific research activity of future foreign language teachers”.

The readiness formation for scientific research activity of future foreign language teachers is defined as a complex dynamic personality formation, that determines the attitude to the choice of the pedagogical tasks, connected with the ability of effective integration of the elements of research into the process of foreign language learning and control of the acquired knowledges, of students’ scientific research activity organisation during the foreign language learning lessons using digital tools.

The readiness for scientific research activity formation of future foreign language teachers is a process that provides the effective learning by students the principals, requirements and technologies of scientific research activity; the development of abilities to select correctly the type of research activity for lesson organization and realization; the ways of positive motivation, continuous self-education according to the actual problems of future professional activity; the formulation of hypotheses, organization and result implementation of scientific research.

The defined pedagogical conditions contribute the effective formation of components of readiness for scientific research activity of future foreign language teachers. Content improvement of professional training of future foreign language teachers involves usage of active forms and methods, directed at the development of the necessity of searching activity. Education through investigation is characterized by the creation of space for individual activity of future teacher, subjective discovery new knowledges by the future teacher, students’ support in the process of professional skills and experience acquiring. Cloud computing using in the process of professional training of future foreign language teachers contributes new quality type researcher training, who has innovative style of thinking. Future foreign language teachers’ involvement into profession through the experience acquiring of scientific research activity during extracurricular activity and scientific and production practice educates the teacher-researcher ready for continuous lifelong education and research skills formation.

Keywords: readiness formation, future foreign language teachers, scientific research work, readiness for research.

Підписано до друку 18.11.2019 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times.
Наклад 100 пр. Зам. № 331
Віддруковано з оригіналів.

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.
(044) 239-30-26.